

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ КІЛЬКІСНОЇ ОЦІНКИ СУКУПНОГО ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

© 2017 ПОРТНА О. В.

УДК 336.13.051

Портна О. В. Удосконалення методики кількісної оцінки сукупного фінансового потенціалу України

Мета статті полягає в розгляді переваг і недоліків існуючої кількісної оцінки, визначенні проблемних аспектів і, на цій основі, вдосконаленні методики обчислення сукупного фінансового потенціалу України. На основі опрацювання існуючої методики кількісної оцінки фінансового потенціалу України визначено, що вона має низку дискусійних питань і проблемних аспектів. Запропоновано враховувати у складі сукупного фінансового потенціалу країни: фінансові ресурси підприємств як сумарну величину активів з балансів підприємств; фінансові ресурси населення як сумарну величину доходів населення. Урахування даних платіжного балансу є не тільки фактором формування та реалізації сукупного фінансового потенціалу країни, але й, додатково до існуючої методики, аналітичною основою обчислення всіх міжнародних трансфертів, витоків та ін'єкцій ресурсів як у розрізі всіх складових, так і сукупного фінансового потенціалу країни загалом. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є більш точний та повний розрахунок фінансових можливостей країни, опрацювання практичних заходів з підвищення ефективності сукупного фінансового потенціалу України.

Ключові слова: сукупний фінансовий потенціал України, фінансові ресурси, кількісна оцінка.

Табл.: 1. **Бібл.:** 12.

Портна Оксана Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: portna@biqmir.net

УДК 336.13.051

UDC 336.13.051

Портная О. В. Усовершенствование методики количественной оценки совокупного финансового потенциала Украины

Целью статьи является рассмотрение преимуществ и недостатков существующей количественной оценки, определение проблемных аспектов и, на этой основе, усовершенствование методики расчета совокупного финансового потенциала Украины. На основе анализа существующей методики количественной оценки финансового потенциала Украины определено, что она имеет ряд дискуссионных вопросов и проблемных аспектов. Предложено учитывать в составе совокупного финансового потенциала страны: финансовые ресурсы предприятий как суммарную величину активов с балансов предприятий; финансовые ресурсы населения как суммарную величину доходов населения. Учет данных платежного баланса является не только фактором формирования и реализации совокупного финансового потенциала страны, но и, дополнительно к существующей методике, аналитической основой учета всех международных трансфертов, утечек и инъекций ресурсов как в разрезе всех составляющих, так и совокупного финансового потенциала страны в целом. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются более точный и полный расчет финансовых возможностей страны, отработка практических мероприятий по повышению эффективности совокупного финансового потенциала Украины.

Ключевые слова: совокупный финансовый потенциал Украины, финансовые ресурсы, количественная оценка.

Табл.: 1. **Библ.:** 12.

Портная Оксана Валентиновна – кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры экономической теории и экономических методов управления, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: portna@biqmir.net

Portna O. V. Improving the Methods for Quantitative Estimation of the Aggregate Financial Potential of Ukraine

The article is aimed at considering advantages and disadvantages of the existing quantitative estimation, determining problematic aspects and, on this basis, improving the methods for calculating the aggregate financial potential of Ukraine. On the basis of an analysis of existing methods for quantifying the financial potential of Ukraine has been determined that they contain a number of discussion issues and problematic aspects. It has been suggested to consider within the composition of the aggregate financial capacity of country: the financial resources of enterprises as the total value of assets from the balance sheets of enterprises; the financial resources of the population as the total value of incomes of the population. Accounting the balance-of-payments data is not only a factor of formation and implementation of the aggregate financial potential of country, but also, in addition to the existing methods, is the analytical basis for accounting all international transfers, leakages and injections of resources both in terms of all components and in the aggregate financial potential of country as a whole. Prospects for further research in this direction will be more accurate and complete calculation of the financial possibilities of country, working out practical measures to enhance efficiency of the aggregate financial potential of Ukraine.

Keywords: aggregate financial potential of Ukraine, financial resources, quantitative estimation.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 12.

Portna Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: portna@biqmir.net

В умовах динамічних глобалізаційних та інтеграційних процесів важливого значення набувають фінансові ресурси національних економік, які несуть у собі можливості зниження залежності від залучення додаткових ресурсів на міжнародному ринку, внутрішні резерви фінансового забезпечення національного господарства, можливість виходу з кризової ситуації тощо. В умовах відкритої ринкової економіки врахування всіх існуючих і потенційних ресурсів наці-

ональної фінансово-економічної системи у складі сукупного фінансового потенціалу України стає вагомим науковим завданням.

Аналізу обсягів сукупного фінансового потенціалу України приділено недостатньо уваги в наукових доробках. Методика кількісної оцінки фінансового потенціалу України наводилася С. Шумською. Але існує ціла низка досліджень стосовно обчислення фінансового потенціалу в розрізі окремих складових сукупного фінансового

потенціалу країни, що здійснювали: В. Глущенко, А. Лисяк, В. Боронос, О. Єрмошкіна, М. Козоріз, М. Крупка, П. Стецюк та багато інших.

З огляду на низьку опрацьованість проблематики обчислення обсягів сукупного фінансового потенціалу України, на злободенну актуальність аналізу сукупності ресурсів національної економіки, на розбудову та збільшення статистичних спостережень різних фінансово-економічних процесів, з перебігом часу наведена методика, на нашу думку, потребує вдосконалення.

Мета статті – розгляд переваг і недоліків існуючої кількісної оцінки, визначення проблемних аспектів і на цій основі – вдосконалення методики обчислення сукупного фінансового потенціалу України.

Досліджуючи фінансовий потенціал України, методологію його визначення та оцінки, С. Шумська [11, с. 61–62] наводить методику його кількісної оцінки. Згідно з нею фінансові ресурси підприємств – акумульовані грошові кошти з різних джерел, які надходять у обіг і призначені для здійснення виробництва (надання послуг) з метою отримання прибутку. Як оцінку складової фінансового потенціалу, що формують підприємства, установи й організації різних форм власності та видів діяльності, було взято сумарну величину пасивів з балансів підприємств, які подають звітність до Держкомстату України. У цей показник не включено інформації щодо банків та бюджетних установ, однак інформація про банківські установи частково врахована у блоці ресурсів фінансового та страхового ринків. Фінансові ресурси домогосподарств – сукупність коштів, що перебувають у їх розпорядженні та використовуються на цілі кінцевого споживання (задоволення матеріальних, соціальних та інших потреб) і нагромадження (зміну вартості усіх активів, що формують капітал) [11, с. 61–62]. Кількісна оцінка фінансового потенціалу домогосподарств представляє сумарну величину нагромаджених заощаджень минулих періодів, наявного доходу (доходу в розпорядженні) поточного періоду та обсягу кредитів комерційних банків. Роль забезпечувальних сфер – страхування та фінансового ринку – через сукупність різноманітних форм мобілізації й переміщення фондів фінансових ресурсів у розрахунках представлено відповідними частинами у складі фінансових ресурсів держави, підприємств і домашніх господарств (як залучені кошти). Крім того, оскільки в організаційному плані фінансовий та страховий ринки є сукупністю ринкових фінансових інституцій, які супроводжують потоки коштів від власників фінансових ресурсів до користувачів, їх власний капітал окремо включено у величину сукупного фінансового потенціалу країни (як суб'єктів, що роблять важливий внесок у його формування). Тому в розрахунках сукупного фінансового потенціалу України окремою складовою виділяється блок ресурсів фінансового ринку та страхування, до якого віднесено на цьому етапі дослідження лише обсяги статутного капіталу комерційних банків БС і сплачені статутні фонди (страхових компаній та довірчих товариств) сектора НБФУ. Сюди ж додано страхові резерви, які формуються в результаті діяльності страхових орга-

нізацій (резерви збитків, резерви незароблених премій, резерви зі страхування життя). Ресурси світової фінансової системи, які надходять в українську економіку за різними каналами (через портфельні інвестиції, прямі інвестиції, інші інвестиції – торгові кредити, позики і кредити МВФ та МФО, фінансовий лізинг), – акумулюються в різних суб'єктів – держави, підприємств, населення, а отже, у загальній оцінці фінансового потенціалу країни їх доцільно враховувати в розрізі окремих розпорядників цих ресурсів.

Але С. Шумська [11, с. 62–63], окреслюючи проблемні аспекти такого обчислення, зазначає, що розрахунки є дискусійними, адже: різні складові розраховуються за різними методиками, які можуть бути і непорівнянними впродовж усього періоду; за відсутності детальної офіційної інформації щодо деяких складових фінансових ресурсів вони не враховані в загальній оцінці або не показані окремо; розрахунки проведені у фактичних цінах поточного року, а отже, не очищені від інфляційної складової; оцінки є неповними, оскільки за відсутності офіційної інформації в розрахунки не включено дані, які характеризують діяльність бюджетних організацій та частини небанківських фінансових установ.

Розглядаючи проблеми та перспективи сукупного фінансового потенціалу країни та його структурування [5; 6], ми вже частково зверталися до його складових і цієї методики. Критично оцінюючи наведену кількісну оцінку, розглянемо низку дискусійних, на нашу думку, аспектів розрахунків, на яких наголошувала й С. Шумська, і здійснимо спробу їх вирішення.

Одним з таких аспектів є питання, наскільки правомірно застосовувати прийом макроекономічного аналізу, заснований на використанні понять «запаси та потоки» та підсумовувати їх при обчисленні обсягів сукупного фінансового потенціалу країни. Стосовно поєднання в розрахунках потоків та запасів слід зазначити, що ми виходимо з того, що, безсумнівно, потоки формують потенціал, на основі потоків потенціал функціонує та відтворюється, чого не можна сказати про резерви та запаси. Але резерви та запаси є тими ресурсами, які у будь-який момент часу можуть бути задіяними в економічній діяльності. Також резерви та запаси у складі як сукупного фінансового потенціалу країни загалом, так і його складових зокрема, пов'язані з їх накопиченням, що визначає можливість покриття потреби у фінансових ресурсах при настанні різних фінансово-економічних ситуацій, які додатково потребують ресурсів: фінансові шоки, грошовий дефіцит, інвестиційні перспективи тощо. Також як золотовалютні резерви у складі сукупного фінансового потенціалу країни (як специфічний грошовий фонд, чи потенційні гроші, які так чи інакше інвестуються в економіку), так і резерви грошових коштів підприємств тощо, є найбільш ліквідним інструментом. Використання резервів та запасів як абсолютно ліквідних засобів не потребує витрат часу та може забезпечити як додаткове фінансування, так і підвищення ліквідності. Виходячи з наведеного, ми вважаємо логічним підсумовування як потоків (станом на певну дату),

так і резервів та запасів, та їх загальне врахування в обсягах сукупного фінансового потенціалу країни.

Але означеним не вичерпуються дискусійні питання розрахунків фінансового потенціалу України, що здійснила С. Шумська. Існує ціла низка інших проблемних аспектів, які потребують додаткового розкриття. *По-перше*, уточнення потребує питання, наскільки правомірно розглядати суму пасивів підприємств як фінансовий ресурс, оскільки насправді це вартісна оцінка пасивів. Ресурсом можуть бути як раз активи, капітал підприємств сам по собі не можна вважати фінансовим ресурсом. Так, згідно з методологією Державної служби статистики України, активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому [1]. Хоча при цьому активи (необоротні та оборотні) мають різний ступінь ліквідності. Тому логічним є врахування в обсягах сукупного фінансового потенціалу країни фінансових ресурсів підприємств як сумарну величину активів з балансів підприємств, що подають звітність до Держкомстату України.

По-друге, стосовно фінансових ресурсів населення, методика С. Шумської занадто складна, має неточності та подвійний рахунок, тому що містить, на нашу думку, зайві елементи, які можна замінити більш точними та узагальненими даними. Тобто, для обчислення фінансових ресурсів населення у складі сукупного фінансового потенціалу України достатньо враховувати сумарну величину доходів населення, які включають обсяг нарахуваних у грошовій та натуральній формах: заробітної плати (включаючи одержану населенням з-за кордону), прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, соціальних допомог та інших поточних трансфертів [1]. Своєю чергою, сума доходів населення містить обсяги витрат і заощаджень населення, які включають: витрати на придбання товарів та послуг; сплачені доходи від власності, поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти; нагромадження основного капіталу та матеріальних оборотних коштів, а також приріст фінансових активів у вигляді заощаджень у вкладах, в іноземній валюті тощо [1]. А заощадження, своєю чергою, враховують сумарні обсяги нагромадження нефінансових активів та приріст фінансових активів, якими є: приріст грошових вкладів та заощаджень в цінних паперах, заощадження в іноземній валюті та позики, одержані за виключенням погашених. Такі дані, на нашу думку, носять більш точний, всеохоплюючий характер і спрощують обчислення обсягів сукупного фінансового потенціалу України, а отже, зменшують можливість помилок і помилок розрахунків. Тому доцільним є врахування у складі сукупного фінансового потенціалу країни сумарної величини доходів населення.

Цілком очевидно, що сукупний фінансовий потенціал країни та пов'язані з ним процеси охоплюють фінансово-економічні процеси, які виходять за межі певної регіональної чи національної території та економіки, набувають глобального характеру щодо обміну різного виду ресурсами, у тому числі й фінансовими.

Співробітництво України з міжнародними фінансово-економічними організаціями та установами, діяльність на міжнародних ринках тощо потребують відкритості та прозорості інформації з фінансово-економічних питань, її відповідності міжнародним стандартам, зокрема з питань міжнародної взаємодії в розрізі складових сукупного фінансового потенціалу України. Тому сукупний фінансовий потенціал країни розглядаємо з позицій комплексної системи, відкритої для широкого обміну. Таким чином, у сучасних умовах фінансово-економічної діяльності розвитку міжнародних зв'язків, стандартизації усіх сфер діяльності національних господарств, глобалізації це приводить до необхідності вдосконалення методики обчислення сукупного фінансового потенціалу країни в розрізі врахування всіх міжнародних потоків. Стосовно положень методики С. Шумської [11] напрошуються питання: чому лише перекази трудових мігрантів треба включати до ресурсів, а не всі зовнішні трансферти; чому не можна оцінити кількісно ці складові (наприклад, валюта поза банками) тощо?

Уповному обсязі врахування зовнішніх трансфертів у розрізі кожного із суб'єктів їх отримання дуже складно піддається обліку. При вирішенні зазначених проблемних аспектів існуючої методики слід зазначити, що відповідь на них дають дані платіжного балансу України. Але в офіційній статистиці існують «білі плями» та неточності. Стосовно фінансів держави, а саме Зведеного бюджету України, зазначимо, що, порівнюючи дані щодо обсягів надходжень зовнішніх трансфертів у платіжному балансу України в розрізі кредитів та облігацій сектора державного управління й органів грошово-кредитного регулювання з надходженнями до Зведеного бюджету України [2] від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій, що надійшли до бюджетів усіх рівнів, можна зазначити, що не весь обсяг трансфертів враховується в обсягах бюджетних надходжень. Зіставлення відповідних даних доводить, що враховано, тобто заплановано та виконано міжнародних надходжень у виконання Зведеного бюджету України за 2009–2013 рр., значно менше, ніж отримано згідно з даними платіжного балансу. Також слід зазначити, що різні бюджетні установи та організації можуть фінансуватися не тільки з бюджетів різних рівнів, ресурси можуть надходити з різних (у т. ч. з міжнародних) джерел, які не тільки не відносяться до бюджетного фінансування, а й по-різному враховуються як у даних платіжного балансу країни, так і балансах відповідних установ та організацій. Міжнародні трансферти у фінансову діяльність являють собою переважно поповнення капіталу українських фінансових структур чи структур, які мають материнські компанії за кордоном, і, відповідно, по-різному враховуються у звітах та статистиці. Ще однією проблемою є те, що найчастіше в умовах відкритості цикл фінансової діяльності стає розімкнутим (ресурси потрапляють із зовнішнього середовища, доходи від використання повертаються).

Таким чином, резюмуючи, зазначимо, що для просування в межах нашого дослідження визначимо проблеми застосування елементів статистичного аналізу

для повнішого обчислення в обсягах сукупного фінансового потенціалу України всіх міжнародних трансфертів. По-перше, це недостатність розрізних офіційних статистичних даних щодо врахування або/чи неврахування міжнародних трансфертів у розрізі різних складових сукупного фінансового потенціалу країни, які пропонуються Укрстатом [1], НБУ [4] тощо: вони не завжди відповідають міжнародним стандартам, частина з них (особливо стосовно суб'єктів фінансових відносин) не завжди публікується або недоступна. Отже, у рамках дослідження ми ставимо за мету заповнити якнайбільше «білих плям» у статистичній інформації щодо врахування всіх міжнародних трансфертів у обсягах сукупного фінансового потенціалу України.

Зазначене дає підстави для певних висновків та пропозицій. Зміни, що відбуваються у світовій економіці, постійно зростаючий інтерес до дослідження факторів нестабільності, глобалізація (тобто виникнення валютних союзів, поширення трансграничного виробництва і складних за структурою міжнародних компаній), а також проблеми міграції трудових ресурсів (наприклад, у частині грошових переказів), нововведення на фінансових ринках, сек'юритизація та структури цільового призначення визначили об'єктивні потреби збільшення нагляду за економічною політикою країн. Беручи до уваги важливість взаємозв'язків між фінансово-економічними подіями в окремо взятій кра-

їні та за її межами, а також з позицій забезпечення взаємоузгодженості та взаємопов'язаності різних областей макроекономічної статистики [12], дані платіжного балансу стають важливою основою для врахування міжнародних фінансових ресурсів, потоків та запасів у складі сукупного фінансового потенціалу країни.

Таким чином, урахування даних платіжного балансу є не тільки фактором формування та реалізації сукупного фінансового потенціалу країни, а й, додатково до існуючої методики, аналітичною основою обчислення всіх міжнародних трансфертів, витоків та ін'єкцій ресурсів як у розрізі всіх складових, так і сукупного фінансового потенціалу країни загалом.

На основі загальних положень та вдосконаленої методики кількісної оцінки сукупного фінансового потенціалу країни перейдемо до практичних опрацювань зазначених аспектів.

Дані *табл. 1* наочно демонструють, що обсяг сукупного фінансового потенціалу України постійно зростає. Аналізуючи фінанси держави та їх елементи у складі сукупного фінансового потенціалу України, слід відмітити, що різко скорочується обсяг зовнішніх фінансових ресурсів, і, відповідно, обсяг залучень на внутрішньому ринку значно зростає. Скорочуються золотовалютні резерви НБУ. Фінансові ресурси підприємств та населення постійно зростають.

Таблиця 1

Сукупний фінансовий потенціал України у 2009–2013 рр., млрд грн

Складова	Рік				
	2009	2010	2011	2012	2013
Фінанси держави					
Зведений бюджет України (доходи)	273,0	314,5	398,6	445,5	442,8
Позабюджетні фонди (доходи із залишками)	115,6	138,6	161,2	183,4	193,6
Залучення на внутрішньому ринку (фінансування дефіциту державного бюджету)	-9,3	17,0	9,8	40,6	50,8
Залучення на світовому фінансовому ринку (фінансування дефіциту Державного бюджету України)	44,8	47,3	13,7	12,8	13,9
Золотовалютні резерви НБУ	209,4	274,4	253,3	196,1	163,2
Усього	633,5	791,8	836,6	878,6	864,2
Фінансові ресурси підприємств					
Активи	3676,1	4097,0	4676,1	5419,7	5709,8
Фінансові ресурси населення					
Доходи	894,3	1101,2	1266,8	1457,9	1548,7
Ресурси фінансового та страхового ринків					
Статутний капітал БС	119,2	145,9	171,9	175,2	185,2
Капітал сектора НБФУ	3,2	6,2	7,2	7,0	7,8
Обсяг сплачених статутних капіталів та сформовані страхові резерви СК	25,0	25,8	25,3	27,2	29,7
Усього	147,4	177,9	204,3	209,4	222,7
Сукупний фінансовий потенціал України	5351,3	6167,9	6983,8	7965,6	8345,4

Джерело: складено за [1–4; 7–10].

На основі даних платіжного балансу України [4] можна зазначити, що 2009–2013 рр. характеризуються значним перевищенням імпорту та від'ємним сальдо торгового балансу. Найвищий рівень як імпорту, так і експорту товарів та послуг спостерігався у 2012 р. і становив відповідно 104,4 млрд дол. США та 90,0 млрд дол. США. Коефіцієнт покриття експортом імпорту найвище значення мав тільки у 2005 р. – 1,01. Операції з капіталом та фінансові найбільші обсяги були у 2013 р. – 18,5 млрд дол. США., а від'ємне сальдо – у 2009 р. (–12 млрд дол. США). Щодо структури платіжного балансу в розрізі рахунку поточних операцій та рахунку операцій з капіталом та фінансових, слід зазначити, що спостерігається її значне коливання.

Отже, кожна з наведених та обчислених складових має різні масштаби, різний рівень стабільності з позицій як обліку, так і взагалі отримання й функціонування.

ВИСНОВКИ

Таким чином, зберігаючи основні теоретичні положення вже існуючої методики кількісної оцінки сукупного фінансового потенціалу країни, запропоновані нами вдосконалення, відповідно до сучасного рівня розвитку фінансово-економічного середовища, прогресу методологічних досліджень і статистичних спостережень, потреб користувачів, розширюють опис фінансово-економічних явищ сукупного фінансового потенціалу країни, підвищують аналітичну точність та цінність розрахунків і відповідають викликам сьогодення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfn.gov.ua/>
3. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>
4. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/>
5. **Портна О. В.** Сутність та синергетичні ефекти архітекtonіки сукупного фінансового потенціалу країни. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10 (172). С. 404–409.
6. **Портна О. В.** Фінансовий потенціал України: проблеми та перспективи. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 205–208.
7. Статистичний щорічник України за 2010 рік // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Статистичний щорічник України за 2011 рік // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Статистичний щорічник України за 2012 рік // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Статистичний щорічник України за 2013 рік // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. **Шумська С. С.** Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. *Фінанси України*. 2007. № 5. С. 55–64.
12. Balance of Payments and International Investment Position Manual. Washington D. C.: International Monetary Fund, 2009. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>

REFERENCES

- Balance of payments and international investment position manual. Russian Washington D. C.: International Monetary Fund, 2009.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.minfn.gov.ua/>
- Natsionalnyi bank Ukrainy: ofits. Internet-predstavnytstvo. <http://www.bank.gov.ua/>
- Natsionalna komisiia, shcho zdiisniue derzhavne rehulivannia u sferi rynkiv finansovykh posluh: ofits. sait. <https://nfp.gov.ua/>
- Portna, O. V. "Finansovyi potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [The financial potential of Ukraine: problems and prospects]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2012): 205-208.
- Portna, O. V. "Sutnist ta synerhetychni efekty arkhitektoniky sukupnogo finansovoho potentsialu krainy" [The nature and synergies of the architectonics of the aggregate financial potential of the country]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 10 (172) (2015): 404-409.
- "Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- "Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2012 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2012]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- "Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2013 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2013]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Shumska, S. S. "Finansovyi potentsial Ukrainy: metodolohiia vyznachennia ta otsinky" [The financial potential of Ukraine: the methodology of defining and measuring]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2007): 55-64.
- "Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2010 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2010]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. veb-sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>